

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Б. М. Шиян, О. Я. Кругляк

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Львівський державний інститут фізичної культури*

Актуальність дослідження. Національна доктрина розвитку освіти націлює національну систему освіти на формування здорової, всебічно розвиненої особистості, яка вміє творчо мислити, ініціативно діяти, сприяє соціально-економічному розвитку держави, у якій проживає.

Вирішення цих завдань актуалізує проблему підготовки професійно компетентних, інтелектуальних та соціально зрілих педагогів, здатних відповідати за підготовку майбутніх поколінь до активної життєдіяльності.

Пріоритетними завданнями вищих педагогічних навчальних закладів є підготовка студентів — майбутніх учителів до такої організації навчально-виховного процесу в національній школі, в умовах якого б:

— світ сприймався учнями, особливо молодшого шкільного віку, в природній єдності на основі цілісності наукових знань. Пізнання світу відбувалося у взаємозв'язках при вивченні різних навчальних предметів. На цьому наголошували видатні педагоги Я. Коменський, І. Песталоцці, Д. Локк, К. Ушинський, Г. Ващенко, В. Сухомлинський та підтверджують сьгоднішні науковці І. Бех, О. Комар, І. Кошміна, О. Савченко і відомі вчителі-практики В. Жуковський, Й. Присяжнюк;

— розумове навантаження чергувалося із фізичним, що сприятиме збереженню і зміцненню здоров'я школярів (М. Амосов, А. Борисенко, Е. Вільчковський, О. Дубогай, М. Козленко, О. Куц, Б. Мицкан, О. Міщенко, Г. Презлята, С. Цвек).

Одним із напрямків вирішення даних завдань у початкових класах є реалізація в навчально-виховному процесі зв'язків фізичної культури із загальноосвітніми предметами та загальноосвітніх предметів із фізичною культурою, що дасть можливість підвищити якість підготовки учня до активної життєдіяльності.

Результати досліджень О. Горбунової [1], О. Міщенка [3], Б. Шияна [4] свідчать, що формування знань молодших школярів про цілісність світу, підвищення рухової активності та

виховання особистості можливе в умовах реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання.

Водночас проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури та учителів початкових класів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання школярів ще не була предметом окремого дослідження, хоча деякі науковці у своїх працях наголошують на необхідності такої підготовки.

Проведені дослідження, у яких брали участь студенти — майбутні вчителі фізичної культури та учителі початкових класів, чинні учителі фізичної культури та учителі початкових класів, викладачі фізичного виховання та теорії і методики фізичного виховання педагогічних училищ і коледжів України вказують, що студентів не готують до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку [3].

Зважаючи на викладене, **метою нашого дослідження** було розробити систему підготовки майбутніх учителів фізичної культури та учителів початкових класів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання учнів початкових класів та експериментально перевірити ефективність її впровадження у навчально-виховний процес педагогічних училищ і коледжів.

Результати дослідження. Для розв'язання піднятої проблеми нами була розроблена система підготовки майбутніх педагогів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання учнів початкових класів представлена у вигляді моделі на рисунку 1, структура якої включає зміст, форми та педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів у педагогічних училищах і коледжах до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання, її етапи та компоненти. Результат підготовки оцінювався адекватними критеріями.

Зміст підготовки майбутніх учителів фізичної культури та учителів початкових класів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання включав: міжпредметні зв'язки

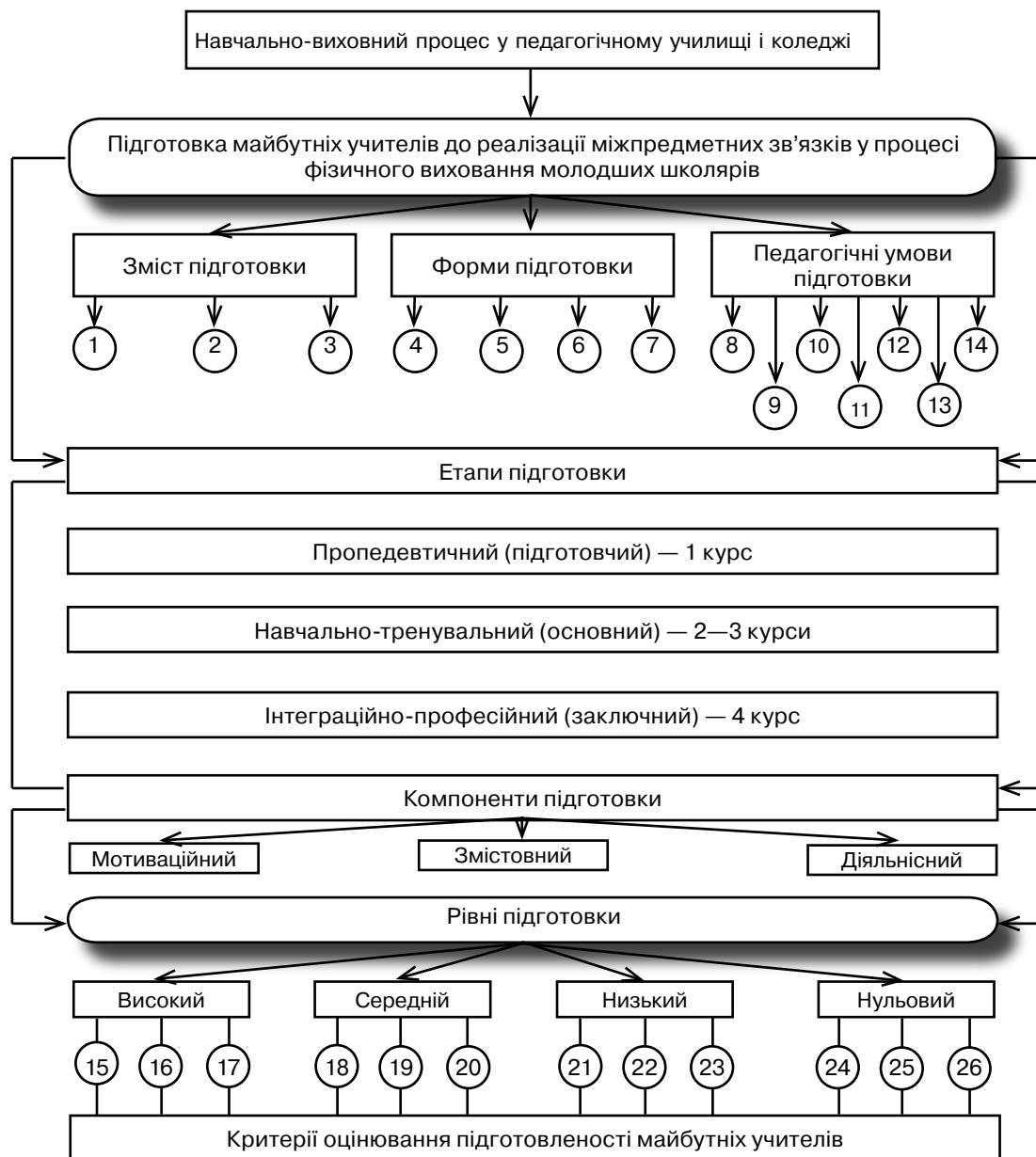

Рис. 1. Модель системи підготовки майбутніх учителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання учнів початкових класів

у структурі уроків фізичної культури (1); реалізацію міжпредметних зв'язків у процесі проведення фізкультурно-оздоровчих заходів протягом навчального дня (2); побудову позакласних занять з фізичного виховання на основі міжпредметних зв'язків (3).

Підготовку студентів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання у вищому навчальному закладі здійснювали на таких формах організації навчального процесу: теоретичних (4) і практичних (5) заняттях; самостійній роботі студентів (6) та педагогічній практиці в школі (7).

Педагогічні умови розглядаються нами як сприятливе середовище для спільних дій суб'єктів навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі для досягнення поставленої мети. Наші дослідження дали підставу визначити такі педагогічні умови підготовки студентів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання: забезпечення міждисциплінарних зв'язків при викладанні циклів загальноосвітніх, гуманітарних, соціально-економічних, природничо-наукових й професійно-практичних дисциплін та інтеграції зусиль викладачів цих дисциплін (8); належне навчально-методичне за-

безпечення процесу підготовки студентів до використання міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання (9); особистісно-орієнтоване навчання студентів забезпечувати міжпредметні зв'язки в процесі фізичного виховання (10); введення у навчально-виховний процес розробленого нами спеціального курсу «Реалізація міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання учнів початкових класів» (11); застосування комп'ютерних технологій при підготовці студентів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання (12); використання методу професійного самоудосконалення «Портфоліо» щодо реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів (13); систематичний контроль і оцінку досягнень студентів з досліджуваного напрямку роботи (14).

Система підготовки майбутніх учителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання передбачає три послідовних етапи: пропедевтичний (підготовчий) — 1 курс; навчально-тренувальний (основний) — 2–3 курси; інтеграційно-професійний (заключний) — 4 курс та єдність трьох структурних компонентів: мотиваційного (інтерес і ставлення студента до реалізації міжпредметних зв'язків); змістового (повнота і глибина знань змісту навчальних предметів початкової школи та готовність до їх міжпредметної реалізації у процесі фізичного виховання); діяльнісного (реалізація міжпредметних зв'язків під час педагогічної практики в школі).

Результат підготовки студента-випускника оцінювався на переддипломній педагогічній практиці запропонованими нами рівнями і критеріями оцінки підготовленості майбутнього учителя до реалізації даних зв'язків (15–26) [2].

Для перевірки ефективності розробленої моделі проводився формуючий педагогічний експеримент у Самбірському державному педагогічному коледжі імені Івана Филипчика (СДПК), Бродівському державному педагогічному коледжі імені Маркіяна Шашкевича (БДПК) та Луцькому державному педагогічному коледжі (ЛДПК).

Підсумкові результати підготовки майбутніх учителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів замірялися у кінці проходження студентами 4 курсу переддипломної педагогічної практики. Вчителем школи, керівником педагогічної практики та самооцінкою студента у протоколах діагностики визначався критерій оцінки кожного із трьох (мотиваційного, змістового, діяльнісного) компонентів підготовленості майбутнього учителя до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання. Математично-ста-

тистичне опрацювання результатів дало можливість визначити рівні підготовленості студентів-випускників експериментальних і контрольних груп до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів.

Результати впровадження розробленої нами системи виявили її перевагу над традиційною підготовкою, про що свідчать показники підготовленості студентів.

У експериментальній групі середній результат підготовленості *майбутніх учителів фізичної культури* до реалізації міжпредметних зв'язків становив $34,54 \pm 1,30$ проти $15,15 \pm 1,34$ бала у контрольній групі ($P < 0,001$). Із 26 студентів експериментальної групи високого рівня підготовленості досягли 4 (15,38%), середнього — 14 (53,83%), низького — 7 (26,92%) і нульового — 1 (3,84%).

Із 27 студентів контрольної групи високого рівня не досягнув жоден студент, середнього — 1 (3,70%), низького — 5 (18,51%). 22 студенти (81,48%) зовсім не готові до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів.

Середній результат підготовленості *майбутніх учителів початкових класів* до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання експериментальних груп становив $35,69 \pm 1,07$ проти $15,68 \pm 0,84$ бала у контрольній ($P < 0,001$). Із 56 студентів експериментальних груп високого рівня підготовленості досягли 13 (23,21%), середнього — 30 (53,57%), низького — 11 (19,64%) і нульового — 2 (0,03%).

Водночас із 55 студентів контрольної групи високого рівня не досягнув жоден студент, середнього — 3 (0,05%), низького — 12 (21,81%). 40 студентів (72,72%) зовсім не готові до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання учнів початкових класів.

Експериментальна методика була апробована і забезпечила позитивний результат у Бродівському державному педагогічному коледжі імені Маркіяна Шашкевича. В експериментальній групі середні результати підготовленості *майбутніх учителів початкових класів* становили $32,37 \pm 1,44$ проти $16,40 \pm 1,41$ бала у контрольній групі ($P < 0,001$).

Результати порівняльного аналізу свідчать, що рівні підготовленості студентів експериментальних груп обох спеціальностей значно вищі, ніж контрольних (рис. 2).

Висновки:

1. Абсолютна більшість чинних учителів фізичної культури та вчителів початкових класів,

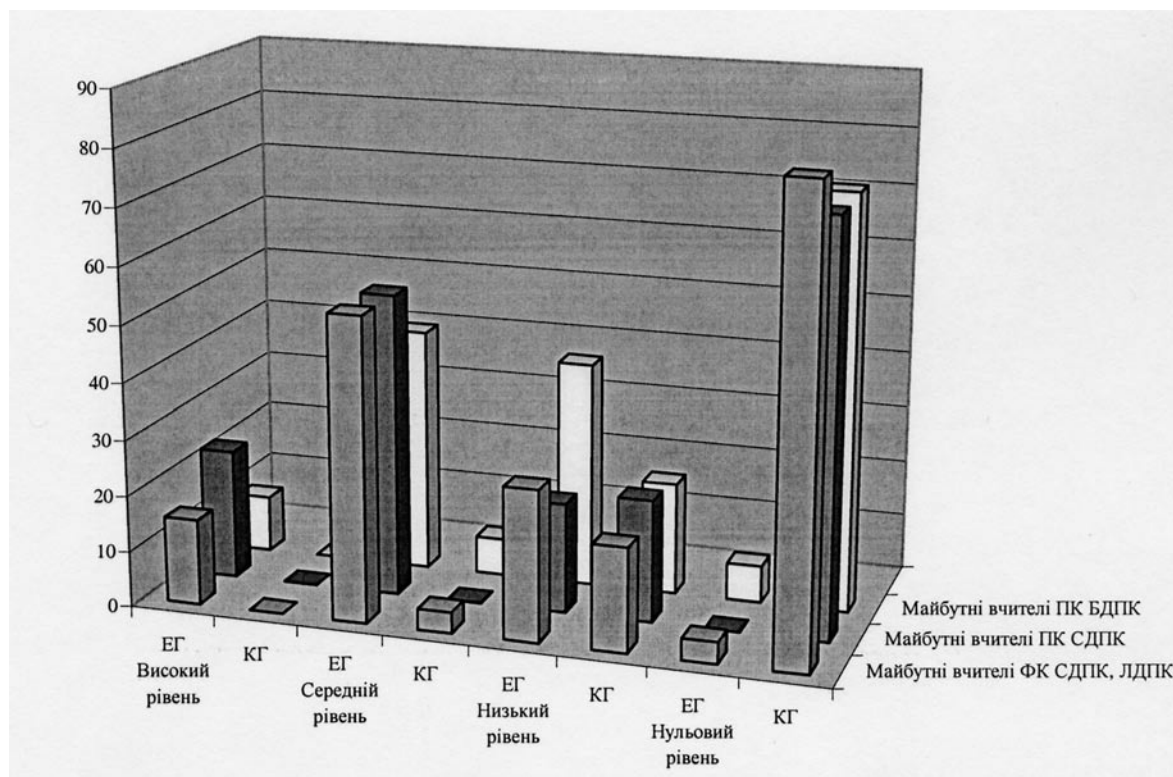

Рис. 2. Рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури та вчителів початкових класів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів після експерименту

випускників вищих навчальних закладів не готові до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання учнів.

2. Підготовка майбутніх учителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів вимагає відповідної системної роботи викладачів усіх дисциплін вищого навчального закладу.

3. Структура системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури та учителів початкових класів включає зміст, форми, відповідні педагогічні умови, етапи та компоненти. Результат підготовки оцінюється адекватними критеріями, що дозволяють визначити рівні готовності.

4. Результати формуючого педагогічного експерименту підтвердили ефективність розробленої системи підготовки майбутніх учителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів, про що свідчать результати порівняльного аналізу студентів експериментальних і контрольних груп.

Дане дослідження не розв'язує усіх проблем підготовки майбутніх учителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання школярів. Подальшого переосмислення вимагають методологічні засади розробки науково-методичних посібників, впровадження тех-

нічних засобів навчання (відеотехніки) у процес підготовки майбутніх учителів, побудови викладачами вищих навчальних закладів інтегрованих курсів з метою ефективною підготовки майбутніх учителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання та вивчення зарубіжного досвіду підготовки майбутніх педагогів з даної проблеми.

Література:

1. Горбунова Е.А. Межпредметные связи в системе формирования физической культуры школьника: Автореф. дис...кан. пед. наук: 13.00.04/Российский научно-исслед. институт физической культуры. — М., 1992. — 24 с.
2. Кругляк О. Підготовленість майбутніх учителів фізичної культури та початкових класів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. — Харків: ХХПІ. — 2004. — № 24. — С. 31—40.
3. Міщенко О.В. Реалізація міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні молодших школярів: Дис... канд. наук з фіз.вих. і спорту: 24.00.02. — Львів, 2002. — 206 с.
4. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2002. — 248 с.